

РЕЦЕНЗІЯ
рецензента кандидата педагогічних наук, доцента
НОЗДРОВОЇ ОКСАНИ ПАВЛІВНИ
про дисертаційне дослідження
ФАНЬ ПЕЙСІ з теми «ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ
ПРОГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ РЕФЛЕКСИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ»
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Ступінь актуальності досліджуваної теми.

Актуальність дослідження зумовлена глибинними трансформаціями сучасної освіти, яка дедалі більше орієнтується на прогнозування результатів навчання, педагогічного впливу та розвитку творчих здібностей учнів. У контексті мистецько-педагогічної підготовки прогнозування набуває особливої ваги, оскільки діяльність учителя музичного мистецтва характеризується високою динамічністю, варіативністю педагогічних ситуацій та необхідністю оперативних, творчих і водночас обґрунтованих рішень. Сучасний учитель музичного мистецтва має вміти передбачати можливі траєкторії розвитку музично-творчого потенціалу учнів, прогнозувати результати педагогічних впливів, визначати оптимальні умови для реалізації мистецьких завдань. Тому культура прогностичної діяльності виступає невід'ємною умовою його професіоналізму. Разом із тим у теорії та практиці фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва спостерігається суперечність між потребою освітніх закладів у педагогах із розвиненою прогностичною культурою та недостатнім рівнем сформованості такої культури у випускників. Традиційні методи навчання переважно зосереджені на репродуктивних видах діяльності й не забезпечують належних умов для формування здатності передбачати, моделювати й проєктувати педагогічні ситуації. У цьому контексті особливого значення набувають рефлексивні технології, оскільки вони створюють сприятливе середовище для усвідомлення студентами власних розумових операцій, аналізу прийнятих рішень, осмислення альтернативних стратегій та прогнозування можливих результатів їх реалізації. Рефлексивні технології сприяють інтеріоризації досвіду прогностичної діяльності, підвищують рівень професіоналізму майбутніх учителів.

Недостатня розробленість питання формування культури прогностичної діяльності саме у сфері музично-педагогічної освіти, відсутність цілісної системи педагогічних умов і технологічних рішень для її формування визначають наукову новизну й практичну значущість обраної теми. Отже, дослідження є своєчасним та актуальним, оскільки відповідає сучасним вимогам мистецько-освітнього простору, спрямоване на

розв'язання важливої науково-педагогічної проблеми та має виразний потенціал для вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер 0120U002014).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Передусім підкреслимо, що наукова новизна роботи виявляється у тому, що вперше розкрито й науково обґрунтовано сутність феномену «культура прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва», розкрито його структуру (настановно-інтенційний, когнітивно-візійний, операційно-рефлексивний, особистісно-евристичний компоненти); схарактеризовано критерії (мотиваційно-сенсовий, інформаційно-гностичний, діяльнісно-аналітичний, суб'єктно-інтеграційний), показники (наявність мотивації до оволодіння прогностичними вміннями, усвідомлення значущості прогностичної діяльності в контексті педагогіки мистецтва, особистісна настанова на рефлексивно-прогностичну активність, обізнаність щодо сутності, функцій та шляхів набуття культури прогностичної діяльності в мистецько-педагогічній освіті, уявлення про сутність, етапи та методи педагогічного прогнозування, здатність інтелектуально моделювати можливі педагогічні ситуації та прогнозувати їх розвиток, здатність здійснювати педагогічне прогнозування, аналітичні вміння, рефлексивність, педагогічна інтуїція, креативність, логічне мислення) та рівні сформованості культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва (творчо-функційний (достатній), змістовно-продуктивний (задовільний), базово-інтуїтивний (низький)). Науково обґрунтовано педагогічні умови формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій у процесі музично-педагогічної освіти: інтеграція змісту та завдань прогностичної діяльності у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва; стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музичного мистецтва на педагогічно спрямовану прогностичну позицію; створення рефлексивно-розвивального художньо-освітнього середовища, зорієнтованого на формування в майбутніх учителів музичного мистецтва культури прогностичної діяльності. Розкрито сутність поняття «рефлексивно-розвивальне художньо-освітнє середовище закладу вищої освіти». Уточнено сутність поняття «педагогічне прогнозування». Подальшого розвитку набули теорія і методика професійного становлення

майбутніх учителів музичного мистецтва. Практична значущість дослідження полягає у розроблені й апробації методик діагностики та формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій (орієнтаційно-цільовий, концептуально-змістовий, практично-операційний, інтеграційно-евристичний етапи); організації діяльності майстерні педагогічного прогнозування. Уважаємо, що результати дослідження можуть знайти застосування у практиці закладів вищої й післядипломної освіти під час формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва, а також стати основою для створення навчальних посібників, глосаріїв, методичних рекомендацій, підготовки кваліфікаційних робіт, тез і наукових статей.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Структура дисертаційної роботи вибудована логічно, цілісно й науково виважено. Проведений аналіз засвідчує відповідність змісту поставленим завданням і загальній меті дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел і змістовних додатків. Ознайомлення з науковим доробком автора, який налічує сім публікацій (три – у фахових наукових виданнях і чотири – апробаційного характеру), дозволяє стверджувати, що основні результати, висновки й рекомендації дослідження висвітлено в них достатньою мірою.

У вступі дисертації обґрунтовано вибір теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, аргументовано його актуальність і сформульовано гіпотезу; окреслено наукову новизну отриманих результатів і їх практичне значення; подано відомості про апробацію, впровадження результатів, наявні публікації та структуру роботи. Такий зміст свідчить про глибоке розуміння автором сутності досліджуваної проблеми та можливих шляхів її теоретичного й практичного розв'язання. Комплекс використаних методів (теоретичних, емпіричних і методів математичної статистики) є цілком адекватним меті та завданням роботи, що забезпечує достатню обґрунтованість її основних положень і висновків. З огляду на викладене, зміст дисертації підтверджує наукову компетентність автора в окресленому проблемному полі.

Перший розділ рецензованого дослідження «Теоретичні основи дослідження культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій» має фундаментально-теоретичний характер і переконливо висвітлює презентований Фань Пейсі сутність прогностичної діяльності вчителя музичного мистецтва як комплексного, інтегративного й поліфункційного феномена, що поєднує настановно-інтенційний, когнітивно-візійний, операційно-рефлексивний, особистісно-евристичний компоненти. Автор чітко окреслює зміст культури прогностичної діяльності майбутніх

учителів, пропонує її структуру, уточнює ключові поняття («педагогічне прогнозування», «рефлексивно-розвивальне художньо-освітнє середовище») та визначає їх значущість для фахової підготовки педагогів-музикантів. Теоретичне підґрунтя розділу є ґрунтовним, концептуально цілісним і методологічно коректним.

Другий розділ «Методологічні засади та педагогічні умови формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій» присвячено методологічному обґрунтуванню процесу формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. Автор переконливо демонструє доцільність використання культурологічного, технологічного й інтегративного підходів, що забезпечують багатовимірний аналіз досліджуваного явища. Переконливо і виважено науково обґрунтовано педагогічні умови, які визначають ефективність формування в майбутніх учителів музичного мистецтва культури прогностичної діяльності, а саме: інтеграція змісту та завдань прогностичної діяльності у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва; стимулювання позитивної настанови майбутніх учителів музичного мистецтва на педагогічно спрямовану прогностичну позицію; створення рефлексивно-розвивального художньо-освітнього середовища, зорієнтованого на формування в майбутніх учителів музичного мистецтва культури прогностичної діяльності. Логічно пояснено їх функціональне взаємодоповнення. Особливо варто відзначити чітко описаний потенціал рефлексивних технологій як інструменту в майбутніх учителів музичного мистецтва культури прогностичної діяльності.

Третій розділ «Експериментальне дослідження формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій» має експериментально-практичну спрямованість. У ньому визначено критерії (мотиваційно-сенсовий, інформаційно-гностичний, діяльнісно-аналітичний, суб'єктно-інтеграційний), показники (наявність мотивації до оволодіння прогностичними вміннями, усвідомлення значущості прогностичної діяльності в контексті педагогіки мистецтва, особистісна настанова на рефлексивно-прогностичну активність, обізнаність щодо сутності, функцій та шляхів набуття культури прогностичної діяльності в мистецько-педагогічній освіті, уявлення про сутність, етапи та методи педагогічного прогнозування, здатність інтелектуально моделювати можливі педагогічні ситуації та прогнозувати їх розвиток, здатність здійснювати педагогічне прогнозування, аналітичні вміння, рефлексивність, педагогічна інтуїція, креативність, логічне мислення) й рівні (творчо-функційний (достатній), змістовно-продуктивний (задовільний), базово-інтуїтивний (низький)) сформованості культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва; розроблено й апробовано комплекс діагностичних

методик; обґрунтовано ефективність авторської методики формування досліджуваного феномена (орієнтаційно-цільовий, концептуально-змістовий, практично-операційний й інтеграційно-евристичний етапи). Опис формувального експерименту демонструє послідовність, логічність і методичну продуманість усієї процедури, а використання різноманітного рефлексивно-прогностичного інструментарію (майстерня педагогічного прогнозування, міні-лекції, презентації, рефлексивні технології самопізнання, діалогічна технологія ціннісного вибору, рефлексивного діалогу, організації рефлексивно-прогностичної діяльності, педагогічного моделювання, рефлексивна технологія творчого прогностично-педагогічного портфоліо, педагогічного інсайту «Моя точка прориву», створення колективного колажу евристичних музично-педагогічних прозрінь, дебати-порівняння, рольовий мікротренінг, кейси, методи рефлексивної дилеми, «Дерево прогностичних рішень», рефлексивний щоденник, вправи «Моя метафора професії», «Професійний герб», «Слухай і передбач», «Музика і учень», «Палітра уроку музики») засвідчує інноваційний характер дослідження.

Загальні висновки дисертації вважаємо переконливими та обґрунтованими, оскільки вони спираються на комплексний аналіз як теоретичного, так і експериментального матеріалу. Проведене дослідження підтвердило правильність висунутої гіпотези та демонструє, що запропоновані підходи і методики дійсно сприяють ефективному формуванню культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Дисертаційна робота є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке комплексно охоплює теоретичні засади, методологічні принципи та практичну апробацію процесу формування досліджуваного феномену. Результати експериментальної роботи підтвердили ефективність педагогічних умов і методик, розроблених автором, і свідчать про їхню практичну значущість для професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, а також про можливість їхнього використання в освітньому процесі ЗВО, підготовці методичних матеріалів та наукових публікацій.

Повнота викладу основних результатів дослідження в наукових публікаціях автора

Позитивно оцінюємо достатньо широку апробацію результатів наукового дослідження. Основні положення та висновки роботи автора знайшли відображення у 7 публікаціях, з яких 3 – у фахових періодичних наукових виданнях, а 4 – у працях апробаційного характеру. Це свідчить про те, що наукові результати, отримані в ході дослідження, висвітлені у друкованих працях досить повно і забезпечують їхню доступність для наукової та педагогічної спільноти.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Разом із позитивною оцінкою наукового та практичного внеску роботи в педагогічну теорію і практику, доцільно звернути увагу на окремі питання дискусійного характеру, що можуть стати предметом подальшого розвитку або уточнення дослідження.

1. Доцільно подати структуру культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій не лише в описовій формі, але й у вигляді схеми, що дозволить наочно висвітлити матеріал і підкреслити ключові елементи та їхні взаємозв'язки.
2. У підрозділі 2.2. подано наукове обґрунтування цілком виважених і доречних педагогічних умов формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій. Натомість вважаємо, що доцільність їх упровадження мала бути підсилена шляхом висвітлення напрямів роботи зі студентами в межах їх реалізації.
3. У дисертаційному рукописі є окремі стилістичні та орфографічні неточності, які, проте, не заважають цілісному сприйняттю змісту та ключових положень роботи.

Разом із тим, зазначені зауваження не зменшують позитивного враження від дисертації і не позначаються на її цінності як завершеного наукового дослідження.

Висновок. У результаті проведеного рецензування дисертаційного дослідження можна дійти висновку, що дисертаційна робота «Формування культури прогностичної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами рефлексивних технологій» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має суттєве теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01. 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Фань Пейсі заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
Університету Ушинського

